

www.kglteater.dk

Sylfiden

Af August Bournonville
Sæson 2007/2008

S T U D I E H Æ F T E

Det Kongelige Teater

Indhold

Introduktion	2
Sylfiden	3
Bournonville	3
Handling: Sylfiden	4
Drøm og virkelighed	4
Sylfiden	5
Bournonvilles Sylfider	5
Elevspørgsmål: Sylfiden	6

Skolebilletter til 40 kr. kan bestilles til alle de spilledage, der er nævnt som skoleforestillinger. Se datoer på www.kglteater.dk. Skolebilletter bestilles via www.kglteater.dk.

Skolebilletter kan bestilles af:
Børnehaver, fritidshjem, folkeskoler, efterskoler, ungdomsskoler, gymnasier, HF-studier og handelsskoler.

Til de øvrige spilledage kan der bestilles U30 billetter med 65 % rabat. U30 billetter bestilles via www.Billetnet.dk eller www.kglteater.dk U30 kan bestilles af alle under 30 år

For hver 10. bestilte skolebillet eller U30 billet kan der bestilles en lærerbillet til samme pris.

U30-billetter kan bestilles fra via www.kglteater.dk, www.billetnet.dk eller tlf. 3369 6969, tlf. 7015 6565.

Introduktion

August Bournonvilles er grundlæggeren af den danske ballettradition. Gennem sine mange år som balletmester ved Det Kongelige Teater skabte han mere end 50 koreografier. Blandt de bedst kendte er nok Napoli, Et Folkesagn og så Sylfiden.

Bournonvilles balletter er skabt i romantikken, hvilket præger dansestilen med dens bløde bevægelser, fine teknik og levende mimik. Men også på indholdssiden er Bournonville en romantiker med et evigt optimistisk livssyn, hvor det gode vinder over det onde og de elskende får hinanden til sidst. Undtagelsen fra dette er Sylfiden, der som en af de få af mesterens balletter, har en sørgelig afslutning. Dette gør ikke balletten mindre smuk eller nærværende – tværtimod!

*God fornøjelse med balletten
– her i hæftet såvel som i teatret.*

Kilder/læs mere:

Aschengreen, Erik: *Der går dans*
Det Kongelige Teater: *Bournonvilleana*
Det Kongelige Teater/Skoletjenesten: *Bournonvilles balletter – Close-up*
Ionesco, Eugène: *La Leçon*
Schmidt, Palle: *Flemming Flindt – trin for trin*
Starup, Mikkel: *Væsner*
www.dr.dk/undervisning/kortfilm

Scenografi: Mikael Melbye.
Foto: Det Kongelige Teater.
Forsidefoto: Mads Blangstrup
Tekst: Anne Christine Berggreen/Skoletjenesten.
Grafisk design: Soren Ajspur

Sylfiden

August Bournonville var netop hjemvendt fra Paris, da han i 1836 skabte balletten Sylfiden. Balletten er oprindeligt skrevet af Filippo Taglioni til hans datter Marie og er gennembrudsværket for den romantiske ballet i Paris. Bournonville blev så betaget af den franske ballet med Marie Taglioni i partiet som Sylfiden, at han besluttede sig for at sætte balletten op på Det Kongelige Teater – men i sin egen koreografi.

Da musikken til den franske ballet var for dyr at erhverve var Bournonville nødt til at bestille en ny musik til Sylfiden. Han bestilte derfor et helt nyt partitur af den dengang kun 20-årige Herman Løvenskjold, og Løvenskjolds musik viste sig at supplere den dramatiske handling og Bournonvilles koreografi med de fjerlette sylfider og den yndefulde tåspidsdans særdeles godt. Den dannede perfekt ramme om ballettens miljø og tragik med skovensomhed, længsel, lokalkolorit og dæmoni – en naturskildring, som var typisk for den danske guldalders kunst og litteratur.

Sylfiden har lige siden førsteopførelsen været spillet utallige gange på Det Kongelige Teater, og den er en af Bournonvilles mest populære balletter – en klassiker i Bournonville-repertoiret på grund af dens smukke dans og musik samt en fængende og tidløs handling.

Bournonville

August Bournonville (1805-1879) er grundlægger af den danske ballettradition. Han var balletmester på Det Kongelige Teater fra 1830-77 og nåede i sit liv at lave koreografi til mere end 50 balletter. Bournonvilles balletter adskilte sig på mange måder fra de balletforestillinger, det københavnske publikum var vant til at se – balletdanserne bevægede sig anderledes ubesværet og yndefuldt med rundede arme, levende ansigt, hurtige fødder og tåspidsdansen som kendetegn.

Et gennemgående tema i Bournonvilles balletter er konflikten mellem drøm og virkelighed, og flere af Bournonvilles balletter tematiserer de farlige kræfter – drifterne og instinkterne – i naturen som i tilværelsen. Bournonville skabte Sylfiden tidligt i sin karriere, og den adskiller sig fra hans andre balletter ved ikke at ende lykkeligt – hovedpersonen James dør i nærkontakt med det overjordisk smukke og farlige væsen sylfiden!

I en erindringsbog siger Bournonville følgende om Sylfiden: “Sylfiden har i visse henseender været for mig det samme, som hun var for James; en ond engel, hvis giftige ånde har udøvet sin indflydelse på hver plante, der spirede på min bane, og som ikke betrødte med lette fødder de blade, hun ville knuse og fordærve” – en udtalelse, der meget vel kan beskrive Bournonvilles farlige forbindelse til ballerinaen Lucile Grahn.

Handling

John Auster Fitzgerald: The stuff that Dreams are made of, ca. 1858.

Sylfiden udspiller sig i Skotland. Den unge skotte James skal giftes med sin forlovede Effy.

Da tæppet går til første akt, ser vi James sidde og blunde i sin lænestol. Et overnaturligt væsen – den skønne og lokkende Sylfide – viser sig for ham og kysser ham på panden. James drages af dette luftige væsen med de gennemsigtige vinger, men idet han prøver at få fat i hende, bliver hun forvandlet til den rene luft.

Bryllupsforberedelserne går i gang, og gæsterne kommer med gaver til James og Effy. Ind ad døren træder heksen Madge, der vil spå alle de kvindelige gæster. Idet hun spår, at Effy ikke vil blive gift med James, men derimod med rivalen Gurn, bliver James rasende og smider heksen ud. James er nu igen alene, og endnu engang viser den skønne Sylfide sig for ham. Hun fortæller, at hun er forelsket i ham, og at hun har fulgt ham overalt. James føler sig nu splittet mellem sin troskab over for Effy og sin betagelse af den skønne og lokkende Sylfide. Da Effy kommer ind ad døren, skjuler James Sylfiden, og igen er hun pist borte.

Under bryllupsfesten viser Sylfiden sig for James i glimt, og James bliver mere og mere fraværende for de andre gæster. Til sidst bliver fristelsen så stor for James, at han forlader sin kommende brud og løber til skovs med Sylfiden.

I skoven bor Sylfiden i et overjordisk rige med sine søstre. Sylfiden danser for ham og frister ham med søde bær og perlende kildevand. James griber ud efter det skønne væsen, men gang på gang fanger han den rene luft. James spekulerer på, hvordan han kan indfange Sylfiden og binde hende til sig. I det samme møder han heksen Madge, der giver ham et rødt slør og fortæller ham, at han kan binde Sylfiden til sig for altid, hvis han vikler sløret om Sylfidens skuldre. James tror på heksen og gør, som hun har sagt. Men idet han vikler sløret om Sylfidens skuldre og fanger hende, mister hun sine vinger. Sylfiden kan ikke leve uden sine vinger – hun har mistet sin frihed og dør. Sylfidens søstre kommer og fører hendes livløse krop bort gennem luften. James står hjælpeløs tilbage – og falder livløs om på jorden.

Handling

Drøm og virkelighed

I folkeeventyret eksisterer to verdener: en naturlig, menneskelig verden og en overnaturlig verden befolket med overnaturlige væsener som trolde, hekse, feer, elver m.fl. Disse to verdener tematiserer konflikten mellem drøm og virkelighed.

Fascinationen af det, der ligger hinsides det opfattede og synlige; det, der ikke synes at kunne forklare rationelt; det, der ligger på grænsen mellem drøm og virkelighed; det, der foregår i sjælens dybe afkroge, er lige så stærk i dag som i romantikken og i oldtiden. Dyrkelsen af det overnaturlige og overjordiske – i folkeviserne som i romantikken – kan ses som et udtryk for et ønske om at kunne begribe verden, mennesket selv – i adfærd og sind.

Sylfider er i den græske mytologi kvindelige ånder, der knytter sig til luftens element. De kan karakteriseres som hvide, luftige tågeskikkelser, der kan antage forskellige former og skabe lufthuller, luftspejlinger og turbulens. Som luftens element er de flygtige og immaterielle og lader sig ikke umiddelbart indfange. Det ene øjeblik kan de materialisere sig i en tyk, ulden luft og det næste øjeblik drive kælent rundt som lette tågebanker. Når sylfider optræder som luftspejlinger, lokker de mennesket med en form for virkelighedsflugt, hvor drømmen og illusionen træder i stedet for virkeligheden og fornuften. De flygtige, tågede luftstrømme bliver til et sindets spejl, hvor drømme og fantasi får frit spil.

I dagligdags sprogbrug findes der forskellige talemåder, som knytter sig til luftens ånder, sylfiderne: Når noget er “grebet ud af den tynde luft”, kan man sige, at det er sylfiderne, der har rakt os det; når “man bygger luftkasteller”, kan man sige, at det er med sylfider som byggemateriale; og når man hyperventilerer, kan det påstås, at “man omfavner Sylfiden”. I den græske mytologi blev luften betragtet som menneskets sjæl af den grund, at når et menneske døde, holdt det op med

at trække vejret. De gamle grækere mente endvidere, at luftspejlinger havde to sider: de tilbød på den ene side et smukt, eventyrligt rige og på den anden side et rædselsvækkende rige. Hvis misundelsen og vreden havde fået fat om menneskets sind, var det gudinden Ate, der viste sig for mennesket. Ate forblændede sine ofre og bragte uheld og tungsind med sig.

Sylfider er i slægt med elverpiger, havfruer og sirener, som kendes fra de gamle gude- og folkesagn. De er overnaturlige, guddommelige skabninger, der med deres skønne væsen frister og lokker det mandlige køn med til en overjordisk verden og en anden virkelighed – havfruer og sirener lokker sømænd langt ned i havet, og sylfider og elverpiger lokker mænd dybt ind i skoven (heraf udtrykket “at løbe til skovs”). Naturen er igennem tiden – navnlig i romantikken – blevet betragtet som et sted for farlige fristelser, drifter og instinkter. Ifølge eventyret beherskes naturen af en overnaturlig verden med overnaturlige væsener – en ganske anden verden end den, mennesket tilhører. Folkeeventyret kan læses og tolkes på mange måder. Blandt andet kan man tolke eventyret som en psykologisk udviklingshistorie, hvor menneskets indre tilstande beskrives og forklares. Heltens møde med det ubevidste bliver i eventyret fremstillet som et møde med overnaturlige eller underjordiske væsener.

Handling

Bournonvilles Sylfider

Bournonville gik meget op i ballettens anseelse som kunst- art og vogtede derfor over sine danserinders moral – han kæmpede for, at hans ballerinaer ikke blev opfattet som prostituerede, på samme måde som han havde oplevet det i Pariser-operaen. Bournonville forlangte derfor, at ballerinaerne på Det Kongelige Teater bar længere skørter. På trods af Bournonvilles stærke moral tog han sig dog den frihed at have et erotisk forhold til flere af ballerinaerne på teatret! Denne dobbeltmoraliske indstilling var typisk for tidens tankegang, hvor moral og personlig livsførelse ikke nødvendigvis stemte overens.

På Bournonvilles tid opfattede man ikke kvinder som værende selvstændige, frie individer, men derimod som moral- ske individer til tjeneste for mand, børn og huslige pligter. Teatrets kvinder var i kraft af deres faste arbejde langt mere selvstændige og økonomisk uafhængige end andre kvinder. De blev derfor anset af offentligheden som på én gang beundringsværdige og ophøjede og samtidig letlevende og mindreværdige. Sylfiden er et meget godt billede på tidens opfattelse af ballerinaerne. Sylfiden er både skøn, guddom- melig og smuk, men hun er samtidig også farlig, dragende og erotisk udfordrende. Hun danser med yndefulde, lette tåspidstrin, men udstråler samtidig en erotisk farlighed.

Bournonvilles første Sylfide Lucile Grahn dansede førsteop- førelsen på Det Kongelige teater i 1836, og hendes lethed, smidighed og udtryksfulde mimik vakte stor begejstring hos publikum. Lucile Grahn passede perfekt på det bil- lede, Bournonville havde af Sylfiden – uskyldsen og dydig, som han havde set det ved Marie Taglionis fremførelse af Sylfiden i Paris. Det uskyldrene blev dog senere hen – ef- terhånden som Lucile Grahn fik mere selvtilid og høstede større anerkendelse – komplementeret af en mere erotisk fremtoning i hendes dans. Denne udvikling brød Bournon- ville sig bestemt ikke om, og det førte i sidste ende til et pro- fessionelt brud mellem de to – forstærket af Bournonvilles personlige lidenskabelige følelser for hende.

Efter Lucile Grahn valgte Bournonville, at præsentere en lidt mere kølig og mindre erotisk farlig danserinde ved navn Augusta Nielsen i partiet som Sylfiden. Det vigtigste for Bournonville i valget af danserinder til hans balletter var, at de skulle udtrykke skønhed, ærbarhed og ynde, på sam- me måde som det kom til udtryk i tidens kunst og kultur – i Oehlenschlägers digtning og i Thorvaldsens skulpturer. Dette bevirkede dog, at Bournonvilles danserinder til tider kom til at udtrykke kulde og mangle erotisk udstråling. Det, der for Bournonville var den største trussel mod dansens ro og harmoni, var lidenskab – lidenskab, som bemærkel- sesværdigt nok er et centralt tema i Sylfiden.

Elevspørgsmål

1. Hvad er drøm, og hvad er virkelighed i Sylfiden?
2. Hvilken rolle spiller Sylfiden for James og de valg, han træffer?
3. Giv en tolkning på slutningen. Hvorfor mister Sylfi- den sine vinger?
4. Når James "løber til skovs" med Sylfiden, får det ikke kun konsekvenser for hans eget liv og skæbne, men også for hans omverden. Har James valgt rigtigt?
5. James forfølger sine drømme og den store kærlighed – den skønne Sylfide. Er det ene sekund, hvor han hol- der Sylfiden i sine arme og er lykkelig, det hele værd?
6. Diskutér, hvad det vil sige at gå efter sine drømme, og hvilken pris det at stræbe efter det uopnåelige kan have på godt og ondt.
7. Diskutér, om de temaer, som fremstilles i Sylfiden, også har relevans i dag.
8. Vi mennesker træffer dagligt valg og beslutninger for vores tilværelse – store som små – og alle har de en betydning for vores omverden. Har du på det seneste foretaget et valg, som har haft betydning for dine omgi- velse? Diskutér betydningen af og nødvendigheden i at træffe et valg.